MARTIN KAŠPAR
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

STREET ART V ČESKÉ REPUBLICE

STREET ART IN CZECH REPUBLIC

FILOSOFICKO-PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA V OPAVĚ
SLEZSKÉ UNIVERZITY V OPAVĚ
INSTITUT TVŮRČÍ FOTOGRAFIE

OPAVA 2010

MARTIN KAŠPAR

STREET ART V ČESKÉ REPUBLICE

STREET ART IN CZECH REPUBLIC

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie
OPAVA 2010

MARTIN KAŠPAR

STREET ART V ČESKÉ REPUBLICE

STREET ART IN CZECH REPUBLIC

Teoretická bakalařská práce

Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí práce: Doc. MgA. Aleš Kuneš
Oponent: Odb. as. Mgr. MgA. Tomáš Pospěch

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie
OPAVA 2010

ABSTRAKT / ABSTRACT:

Street art v České republice

Smyslem mé práce je komplexní nahlédnutí do problematiky tohoto druhu umění. Většina existujících publikací obsahuje minimum textu, zato se všechny soustředí na obrazovou dokumentaci. Kladl jsem si za úkol zpracovat všechny aspekty street artu a využití fotografie v tomhle uměleckém směru. Tento umělecký směr má svou historii, techniky, prostředí, výstavy, problematiku komercializace i významné osobnosti. Jednotlivé kapitoly se proto logicky odvíjí od tohoto výčtu.

Street art in Czech republic

The purpose of my work is complex insight into the problems of this kind of Art. Most of existing publications contain a minimum of text, but all are focused on the graphic form. I put the task to elaborate all aspects of street art and use of photography in this artistic movement. This art style has its own history, techniques, setting, exhibitions, marketing problems and the famous people. Individual chapters are therefore logically derived from this list.

KLÍČOVÁ SLOVA / KEYWORDS:

- street art / street art
- fotografie / photografy
- osobnosti / persons
- festivaly / festivals
- móda / fashion

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Akademický rok: 2009/2010

Studijní program: Filmové, televizní a fotografické
Forma: Kombinovaná
Obor/komb.: Tvůrčí fotografie (TF)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
KAŠPAR Martin	Dělnická 31, Odry	F507762

TÉMA ČESKY:

Streetart v České republice

NÁZEV ANGLICKY:

Streetart in CZ

VEDOUCÍ PRÁCE:

Doc. Mgr. Aleš KUNEŠ - ITF

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Street art je nepřehlédnutelným fenoménem. A to i pro laickou veřejnost. Proto mě zaujal nápad zmapovat tento druh umění a vytvořit tak přehledný manuál o street artu u nás i v zahraničí. Neopomenu historii, techniky a formy street artu, osobnosti, které se jím zabývají a také se pokusím popsat různé průniky street artu do tvorby módy a fotografie.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

Tomaš Pospiszyl, Street art Praha 2007
Jan Kaláb, Point shop
Almqvist Björn, Overground 3
Alex MacNoughton, London Street art anthology
Martha Cooper, Tag town
Alexandra Kolossa, Haring
Martina Overstreet,In graffiti we trust

Podpis studenta: ..... **Datum:** .....

Podpis vedoucího práce: ..... **Datum:** .....

Podpis vedoucího katedry: ..... **Datum:** .....

(c) IS/STAG , Portál - Podklad kvalifikační práce , F507762 , 16.08.2010 21:00

PODĚKOVÁNÍ:

Rád bych poděkoval Doc. MgA. Aleši Kunešovi a Veronice Miklové za podnětné připomínky a všem výtvarníkům a fotografům, kteří mí poskytli materiály, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

PROHLÁŠENÍ:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně a na základě uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím se zveřejněním práce formou zařazení do Ústřední knihovny FPF SU v Opavě a Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na internetové stránky Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

Martin Kašpar
V Opavě dne 6. září 2010

© 2010 Martin Kašpar
Institut tvůrčí fotografie FPF
Slezské univerzity v Opavě

OBSAH

1. Úvod 10

2. Street art – pojem 12

3. Historie graffiti / street artu ve světě 13
3.1. Historie graffiti / street artu v České republice 17

4. **Město coby prostředek umění a jeho podoby** 20
4.1. Nápis jako absurdita, vtipnost nebo skutečnost? 20

5. Street art = vandalismus? 22

6. Techniky street artu a využití fotografie 24
6.1. Stickers 24
6.2. Stencils 25
6.3. Posters 26
6.4. Fotografie 26
6.5. Instalace 28
6.6. Performence 29

7. Street art v České republice – vybrané osobnosti 30
7.1. Jakub Matuška– Masker 30
7.2 .Petra Hlavatá– Sasanca 31
7.3. Eva Malúšová 32
7.4. Petr Willert 34
7.5. Kateřina Držková 35
7.6. Viktor Szemzö 36

8. Prostory pro street art 38
8.1. Formy 38
8.2. Galerie 39
8.3. Festivaly 41

9. Street art jako inspirace v módě pro 21. století 44

10. Závěr 47

11. Seznam použité literatury 49

12. Street art/grafitti vysvětlivky 50

1. ÚVOD

„ Už dávno pryč jsou doby, kdy se člověk musel za uměním vydávat do galerií. Dnes umění člověka přímo pronásleduje, šíří se jako virus a prorůstá městem, reaguje na okolí a žije vlastním životem...životem ulice. Jsem rád, že se naplňují myšlenky mnoha umělců (ať to byli dadaisté, či členovén Bauhausu), kteří si přáli, aby se umění stalo každodenní součástí života obyčejných lidí a umělcem se mohl stát každý.“ **Martin Kašpar**

Epos, Světelná instalace v krajině, 2004

Může street art nést přívlastek „umělecký“? Odvážné projekty, nekonvenční názory, radikální teorie umělců nabouraly na přelomu 19.–20. století tradiční vnímání veřejnosti a nastolily nové hranice uměleckého projevu. Pro umění moderní doby přestala krása být hlavní hodnotou, což neznamená, že by byla opomíjená, jen se k ní začalo přistupovat z nového úhlu pohledu. Hlavními synonymy se stala originalita a provokace. Lidé stále hledali nový způsob vyjádřování a experimentovali s mnohými formálními přístupy. Po vyčerpání realizace v omezeném prostoru galerie, se začala realizovat tvorba v exteriéru, kterou mohli lidé čím dál častěji vidět v ulicích kolem sebe. Graffity, jako forma sebevyjádření, narušila sterilitu průmyslových zón na přelomu šedesátých a sedmdesátých let 20. století. Veřejnost za zdobením zdí viděla pouhé vandalství. Kult graffity i přes nevůli veřejnosti posiloval a postupně se začal uplatňovat ve sféře umění. Postupem času se k writterům připojili umělci méně devastujícího street artu a začali uplatňovat více technických možností. Street art se stal formou obrany proti pocitům nicotnosti a bezvýznamnosti v anonymním, postmoderním, městském prostředí.

„ Je to touha podílet se na přetváření městského organismu, ve kterém žiji a jehož touha je součástí zanechávat v něm své otisky, mění to současně můj náhled na urbanistickou krajinu a utváří ve mně hlubší vztah k ní. Cestuji městem a nasávám atmosféru různých míst, hledám inspiraci, plním si své sny.“ **Epos**

Epos, Fotodokumentace, 2006

Street art využívá ulici jako nástroj odporu (konzum, komerce). Díky široké škále sdělení se techniky zmocnila reklama, fotografie a video. A tak dochází k paradoxu, že se z odpůrce konzumu a komerce, stává prostředek marketingového záměru a street art přichází o původní ideály, podobně jako ve své době avantgardní

Jakub Matuška (Masker) , 2009

umění. Ale stále se mu jedná o protest, šokovat a provokovat, jak svou ilegální formou, tak i obsahem, který si sebou nese. Právě proto veřejnost nedokáže o street artu přemýšlet jako o druhu umění. Sama česká scéna nabízí velké množství kvalitních street artových tvůrců. Řadu z nich představují mladí umělci nebo studenti vysokých uměleckých škol (Akademie výtvarného umění v Praze, Fakulta výtvarného umění v Brně). Jejich projekty mají velmi blízko ke konceptuálnímu umění, ilegální forma je však velmi často přivádí do ostrých konfrontací se zákony. Street art v České republice vzniká obdobně jako graffity až po Sametové revoluci, proto nemá takovou úroveň jako v Německu, Anglii, Americe nebo Brazílii. Většina publikací věnující se této problematice pochází ze světa, i když u nás se první vlaštovky objevují v knihách Street art 2007 (**István Léká, Tomáš Pospiszyl**). Vzhledem k mladé historii street artu, neexistuje dostatečné množství odborné literatury. Většinu informací, které lze v dnešní době dohledat, nalezneme z novinových článků, z rozhovorů s mladými tvůrci a především z internetu, díky němuž můžeme street art považovat za umění kosmopolitní. S tím souvisí používání anglických názvů, především pro street artové techniky (poster – plakát, stencils – šablona, stickers – nálepka). V citacích jsou ponechány slangové výrazy i specifické pojmy.

Jakub Matuška (Masker), Karlín 2009

Smyslem mé práce je komplexní nahlédnutí do problematiky tohoto druhu umění. Většina existujících publikací obsahuje minimum textu a všechny se soustředí na obrazovou dokumentaci. Já jsem si kladl za úkol zpracovat všechny aspekty street artu a využití obrazové části v něm. Ten, ostatně jako jakýkoliv jiný umělecký směr, má svou historii, techniku, prostředí, výstavy, problematiku komercializace i významné osobnosti.

Jan Klabál (Point), Barevné kostky 2008

Jan Klabál (Point), Barevná skvrna 2008

2. POJEM STREET ARTU

„Kultura kontra kriminalita“ **TSM**

Termín street art můžeme do češtiny přeložit jako „umění ulice“ nebo také „pouliční umění“. Tento pojem je však do značné míry univerzální a zahrnuje celou škálu uměleckých projevů (divadlo, tanec, hudební představení, různé performace, happeningy – živé sochy, fotografie, malba,...apod.). Tudíž můžeme street artem nazvat všechny různé umělecké formy, uskutečňující se ve veřejném prostoru – oficiální (legální) nebo také neoficiální (ilegální). Dnes je však street artová kultura těžko definovatelná, jelikož většinou jejich autory nespojuje styl oblékání, hudby ani životní filosofie. Přesto mají umělci street artu společný cíl, vtipně a esteticky pozvednout šedost města či místa a snaží se trefně informovat o problémech, ve kterých žijí.

V České republice je pojem street artu používán jako „terminus technicus“, přestože jeho obsah je poněkud rozmlžený a často přesahující do jiných uměleckých oborů. Někdy je pojem graffity a street art zaměňovaný ve smyslu, že graffity je součástí street artu, což svým způsobem je, často se tyto dva směry velmi dotýkají, ale rozhodně by neměly být zaměňovány, neboť street art se snaží informovat kolemjdoucí o závažnosti, např. v politice či v ekologii (často jsou vytvářeny na nejfrekventovanějších ulicích či promyšleně vybraných místech), narozdíl od graffity, které ve většině případech nemají hlubší myšlenku ke sdělení a jsou většinou viděny na periferiích měst, dálničních mostech a vlacích.

Jakub Matuška (Masker), Objekt, Praha 2008

Pasta, Objekt, Praha 2008

3. HISTORIE GRAFFITY/STREET ARTU VE SVĚTĚ

Jako počátek lidské potřeby vyjadřovat se pomocí nástěnných kreseb, můžeme s trochou nadsázky, považovat paleotické nálezy v jeskyních po celém světě, např. v Lascaux, Altamíře nebo Chauvet. Jedná se o díla vytvořená hlinkou či dřevěným uhlím s tematikou lovné zvěře, a přestože význam ještě nebyl zcela objasněn, většina interpretací je spojuje s magií a loveckými rituály. Zajímavá je skutečnost, že v některých jeskyních můžeme objevit i jakousi primitivní formu techniky dnes nazývané stencil, tedy pro dnešní dobu malbu vytvořenou sprejem přes vystříhnutou šablonu. V paleolitu byl používán barevný prach foukaný pomocí duté kosti a jako šablony jim posloužily vlastní dlaně, což můžeme vidět např. v jeskyních ve španělské Altamíře. Další podoby vyjadřování pomocí sloganů můžeme naleznout v antice, o čemž svědčí např. nálezy v Pompejích. Většinou se jednalo o jednoduché kresby, jména žijících osob a vladařů nebo také hesla oslavující sportovce, vulgarismy a dokonce i volební slogany na zdech domů. Tyto nápisy neměly umělecký důraz, ale důraz byl naopak kladen na obsah sdělení, což tyto projevy právě spojuje s dnešním street artem. Tvorba nápisů a maleb nevymizela ani během středověku, kdy mniši vytvářeli na stěny svých kostelů a klášterů obrazové ztvárnění bible pro negramotné. Podle **Bohuslava Beneše a Václava Hrníčka**: „jde nesporně o historické dokumenty, svědčící (...) o vyjadřování necenzurovaných představ neoficiálních nositelů dějin". Nápisy v ulicích se objevovaly i za Rakouska – Uherska, kdy Češi projevovali svoji nespokojenost k monarchii během obou světových válek (obzvlášť během druhé světové války nabyly nápisy až agresivního rázu) a v neposlední řadě v šedesátých letech 20. století (např. v Česku se stalo legendárním heslem „Jdi domů, Ivane").

Je zřejmé, že v dnešní době není hrozící trest za jejich vytvoření tak vysoký, oproti době za Rakouska – Uherska, kdy autoři často nasazovali své holé životy, ale přesto je mezi těmito druhy lidské komunikace vidět jistá informovanost, vtipnost a satira, vůči dané době. Počátky moderní historie graffity je velmi krátká. Datuje se od pře-

Lascoux, Pravěké nástěnné malby, Francie

Maroko, Oblast jižní Sahara, 2010

lomu šedesátých a sedmdesátých let 20. století, když se v New Yorku a Philadelphii začaly objevovat první nápisy na zdech, plakátovacích plochách a metru. První z tvůrců graffity jsou považováni **Julio 204, Taki 183, Cat 161 či Cornbred**. Díky tvůrci **Taki 183** se začala veřejnost a média zajímat o tento směr pouličního umění. Jejich tvorba byla vnímána jako boj proti systému dané doby a stejně tak i jako pubertální zábava, která se rozšířila do všech velkých měst světa a s rostoucí kvantitou rostla i kvalita těchto podpisů. Vyhledávali co nejlépe viditelné a vhodné místa, kam by své sdělení umístili. Objevovaly se v nejrůznějších podobách od jednoduchých monochromních nápisů po velkoplošné iluzivně trojrozměrné nápisy na vlacích a vagónech metra. Je snad předvídatelné, že po nějaké době tvůrcům nestačil jen typografický projev a začínali se ubírat k projevu obrazovému. Příkladem za všechny by mohl být americký umělec **Keitha Haringa (1958 – 1990)**, který začal koncem osmdesátých let 20. století malovat bílou křídou na černé reklamní tabule umístěné v podchodech metra v New Yorku. Nechal se inspirovat aztéckým uměním či tvorbou australských domorodců a vytvářel jednoduché, srozumitelné obrazce. Haring byl jeden z prvních vystudovaných umělců, který pochopil potenciál graffity coby prostředek komunikace s početným publikem a reagoval na okolní reklamy a místa jako takové.

Taki 183, New York, 1970

Taki 183, Autoportrét, 1972

Další zajímavou osobností, která vycházela přímo z prostředí tehdy neznámých pouličních umělců, byl **Jean Michel Basquiat (1960 – 1988)**. Začínal v sedmdesátých letech 20. století jako tvůrce šířící po New Yorku nápis SAMO, což byla zkratka pro „same old shit". Je známo, že byl ovlivněn z africké kultury, vznikajících graffitů a kultury tehdejší doby. Během osmdesátých let 20. století se stal uznávaným umělcem díky přenesení syrovosti a agresivity z graffitů na svá plátna, k čemuž ho přesvědčil tehdy už uznávaný umělec **Andy Warhol**.

J. M. Basquiat

Jean Michel Basquiat, Autoportrét

„...Vydělávat peníze je umění, pracovat je umění, ale největší umění je dělat dobré obchody“. **Andy Warhol**

Andyho Warhola (1928 – 1987) můžeme považovat za jednu z nejvýznamějších osobností Pop-artu a street-artu, ale také za vyjímečnou osobnost generace undergroundové Ameriky 60. let, vedle Velvet Underground, Iggyho Popa, Nica, ale i Janis Joplin, Jimmyho Hendrixe a dalších. Charakteristickými prostředky pop-artu je užívání kombinovaných materiálů a technik (fotografických, malířských i sochařských). Co se týče street artové tvorby, můžeme tam zařadit portréty převzaté z plakátů, nálepek z konzerv, barevně retušované fotografie a jejich koláže, komiksy s dobrodružnými, zábavnými či fantastickými náměty. Nemůžeme také opomenout další umělce, kteří pracovali s podobnými technikami jako byl pop-art či street art, patřili tam mj. Roy Lichtenberg, David Hockney, Richard Hemilton nebo Allen Jones.

Andy Warhol

Koncem sedmdesátých let 20. století byl v New Yorku vydán přísný antigraffitní zákon, který paradoxně podnítil mladé tvůrce ke vzniku nových technik. Spreje vyměnili za samolepky firmy Avery s dnes již legendárním nápisem „Hello, my name is“, do kterých vypisovali své podpisy. Můžeme tedy říci, že tyto nálepky, dnešní stickers, se staly mezníkem mezi graffity a street artem, které byly pro tvůrce variabilnější cestou obrázkového světa street artu, a proto byl pro mnohé vyhovujícím směrem k tvorbě. V osmdesátých letech 20. století se tento směr dostává i na evropský kontinent, konkrétně do německého města Mnichov, kde místní umělci street artu vytvořili tzv. „Klebies“, což byly etikety s kolonkou adresáta, které byly k sehnání na každé německé a rakouské poště zadarmo. V té době se také ustálila technika stencils, kterou zejména proslavil francouzský umělec **Blek Le Rat**. Blek vytvářel své stencily pomocí starých pohlednic a fotografií, které mu sloužily jako šablony. Tato metoda se stala používanou po celém světě. Dodnes můžeme vidět Blekovy stencily po celé Paříži.

Vedle používání metod stickers a stencils se umělci začali inspirovat vším kolem sebe, aby oslovili širokou veřejnost a vyvolali v ní řadu otázek a odpovědí. Což dokládá například tvorba skupiny **KNITTA**, jejíž členové obháčkovávali tyče dopravních značek, stožárů a dalších předmětů na ulicích. Tato skupina byla inspirací pro dvojici umělců **Christo a Jeanne Clade**, kteří prosluli zahalováním historických budov do pláten.

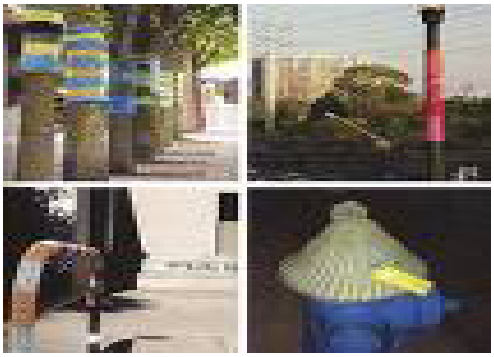

KNITTA, Obháčkování značek

Kraspi, Praha 2010

V dnešní době 21. století je pro uměleckou veřejnost nepřehlédnutelný street artový umělec pod pseudonymem **Banksy**, který vytváří svou tvorbu převážně v Anglii a je inspiračním bodem pro mnoho mladých začínajících street artových tvůrců po celém světě. Příkladem může být vytvoření humorné stencilové šablony, kdy uklízečka zametá všechnu špínu politického světa pod základy domu. Své práce vytváří s nadsázkou, humorem, ale také zasahuje do politické problematiky dnešního světa, tak aby byly srozumitelné pro širší veřejnost.

Banksy, Uklízečka, Anglie

3.1. HISTORIE GRAFFITY / STREETARTU V ČESKÉ REPUBLICE

„První nálepky jsem viděl asi tak v 95., tagy na samolepkách (...). Pak jsem jednou vzal samolepku a nakreslil nějaké charaktery a nalepil je jen tak ve městě. A už jsem zcela podlehl". **Remer**

V Československé republice si počátky street artu můžeme spojit s **Vladimírem Boudníkem (1924 – 1968)**, který koncem čtyřicátých a padesátých let 20. století, pořádal s přátely akce v ulicích Prahy. Boudník si vyhlédl oprýskané stěny, do kterých pak dorýval a dotvářel skvrny k vytvoření obrazu. Poukazoval na obrazotvornost a tvůrčí schop-

Vladimír Boudník, Portrét

Vladimír Boudník, U oprýskané stěny

nost každého člověka tím, že kolemjdoucí publikum oslovoval a zapojoval do svého projektu. U nás se graffity objevuje na počátku devadesátých let 20. století, kdy už se v USA začaly vytvářet zákony proti lidem produkující graffity a tím pádem tam vznikl úpadek. Rozkvět graffity kultury u nás přišel se vznikem samostatné České republiky, kde se teprve budovala demokracie, čímž vznikly téměř idylické podmínky k vytváření graffity. Tvůrci je začali vytvářet v různých částech města, hlavně v metru a na betonových plochách, kde se jim velmi dařilo. Česká policie a justice byla s tímto směrem umění nezkušená a bezradná. První z nadšenců byli studenti uměleckých škol, převážně z Prahy a Ostravy, kteří začali malovat po městech a v té době nebyli považováni za tvůrce vandalismu, ale spíše jako umělci ulice. Postupem času začaly vznikat skupiny (tzv. crew), které určovaly jakým stylem se bude malovat v celé Praze a Ostravě. Hlavní pražskou skupinou v té době byla **ABX**, která kladla důraz na dokonalost zvládnutí písma, což převzala z berlínské scény (Dortmuntský styl).

ABX, Praha 1999

Časem vznikl americký gangový model přibýváním podobných skupin tvořící graffity, kdy mezi sebou skupiny soutěží v počtu pomalovaných ploch. Komunita graffity je velmi uzavřená, členové skupin komunikují výhradně mezi sebou. Pracují se spreji a veškerá tvorba je zaměřená na zpracování typografie přezdívky nebo názvu skupiny.

„Svoje první metro jsem namaloval v roce 99 a tím to začalo. Spustila se lavina...adrenalin, pot, stres, paranoia, endorfin, energie, uspokojení, byl to neuvěřitelně silnej zážitek, v tu chvíli jsem věděl, že tady žiju na 100%, na max". **Epos**

Epos , Instalace v ulici, 2006

Graffity je o akci, dobrodružství, adrenalinu a zapadnutí do systému a sounáležitosti určité skupiny lidí (crew). Graffity nechce být uměním. Změna přišla až po roce 2000, kdy se tady objevili umělci, kteří se vracejí k původnímu obsahu dekorace města a už si tak důrazně nezakládají na disciplíně ovládnutí stylu písma, což je pro ně už velmi svazující a chtějí využívat více výrazových prostředků než je jen psané jméno.

„..., oni reprezentujou současnej progres. Jsou ochotný experimentovat, opustit zajetý principy a vydat se na neznámou stezku. A to se mi na tom líbí, za to je cenim... Chtěj udělat krok ještě někam dál, ještě hloub a tím může bejt právě to ničím nezatěžený toy graffity, protože ta energie, to naivní nadšení, když poprvé držíš sprej v ruce, je vlastně nejvíc fascinující moment na celým tvým vývoji". **Vladimír 518**

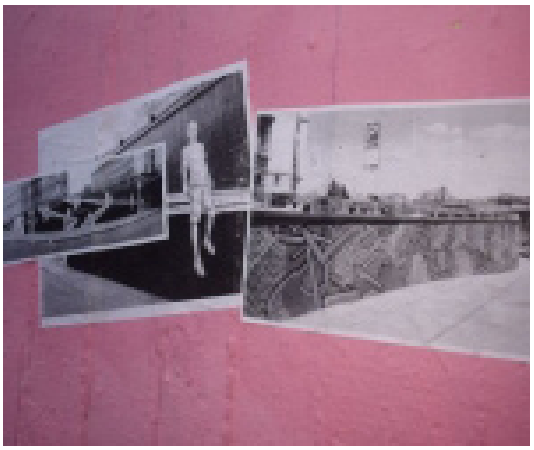

Jakub Matuška (Masker), Fotostikers, 2006

Díky tomuto novému pohledu začínají přetvářet své podpisy v piktogramy a obrazové loga, čímž se chtějí odlišit od masy podpisů, které jsou téměř všude. Podmínkou už není používat jen sprej, ale nabízí se spousta jiných možností k tvorbě. Používají se například latexové barvy, štětce, válečky, šablony...fotografie či videoprojekce. Začínají se více malovat charaktery (figurální témata), důležitá je autenticita kresby, ne studená čistota. Někteří úmyslně stylizují svou tvorbu do infantilnosti a dětských kreseb, v čemž vidí cestu ke kořenům, což jim dodává opravdovou svobodu tvorby.

„Nechci dělat jen jeden styl, já se chci bavit, mít svobodu. Mě teď inspirujou dětské věci. Takový ty prvotní pokusy, kdy jim to teče a ty tvary jsou hnusný... to je paráda, jak se ten člověk vo něco snaží a přitom ani neví, proč to dělá tak, jak to dělá... hodně lidí ze scény říká, že dělam děcký věci, a že je to sračka, ale to je proto, že prostě nic nevědí, no. S technikou je to jako s filosofií, třeba pochopíš, popřeš a hledáš novou. Proč bych zůstal u něčeho, co už umim, že jo"? **MOSD**

Do podobné situace se dostal ve své výtvarné tvorbě i sám **Pablo Picasso**, který celý život maloval v pravidlech, ale ke konci života se vrátil zpět k dětské kresbě a jednoduchosti.

Za první porevoluční projevy street artu v České republice můžeme považovat tvorbu **Davida Černého**– jeho natření sovětského tanku na růžovo na pražském Smíchově (1991). Z nedávné doby si pak můžeme pamatovat překrytí neonového srdce nad Hradem skupinou **ZTOHOVEN** roku 2003, tak aby vypadalo jako otazník. Člen skupiny ZTOHOVEN Roman Tyc alias David Brudňák se zasloužil i o výměnu panáčků na pražských semaforech v roce 2007. Téhož roku 17.6.2007 skupina ZTOHOVEN vytvořila v přímém přenosu fiktivní atomový výbuch, kdy skupina upozornila na to, že je reálná možnost záměny obrazu. Dále nemohu opomenout akci pod názvem Občan K. Skupina tentokrát pracovala se svou identitou a fotografiemi svých občanek. Myslím si, že právě skupina ZTOHOVEN je krásným příkladem nové vlny street artu u nás. Ať už je to svými akcemi, manipulací s fotografiemi nebo filmovým zásahem do televize, neustále se snaží pobouzet lidi k názoru o politické problematice či o jiné nespokojenosti. V současné době se můžeme setkat s různými druhy interpretace street artu, a to převážně ve formě festivalu, například známý **NAMES festival** nebo **Stret for art** v Praze. Setkávají se zde různí umělci oboru street artu, graffity, moderní architektury, divadla a hip hop scény.

Důkazem toho, že street art není pro veřejnost a média lhostejným, je článek v časopise Reflex z roku 2001, který se věnoval právě problematice street artu a otázce, jestli vylepovaní nálepek či plakátů je vážne nový druh umění. Český street artový tvůrce **TIMO** o tom řekl tohle: „V České republice vstoupil street art na scénu coby další možnost výtvarného projevu koncem devadesátých let, zejména po článku Reflexu, jenž pojmenoval dosud dřímající fenomén, který seskupil chaoticky těkající jednotlivce a určil jim směr. Street art vzal na sebe zároveň masovější, módní podobu a ustálila se v něm jistá klišé. Přesto myslím, že šlo o závan nové energie".

Jiří David, Před instalaci svého neonového srdce

ZTOHOVEN, Občan K.

David Černý, Tank na růžovo

ZTOHOVEN, Překrytí neonového srdce, 2003

4. MĚSTO COBY PROSTŘEDEK UMĚNÍ

Město coby prostředek umění už ode dávna uchvacovalo různé skupiny umělců a tvůrců po celém světě. Modernita města fascinovala Charlese Boudelaira, futuristy, surrealisty, ale i hnutí dada či ruskou avantgardu. Snažili se městské prostředí využívat k různým performacím a happeningům a tím připravili nezoranou půdu k dnešním projevům street artu.

„ Rozhlédněte se kolem sebe! Na špinavou zeď, mramor, ... co vidíte, je vaše nitro. Nepodceňujte skvrny. Objeďte je prstem, překreslete na papír ... zmocňujte se svého nitra“. **Vladimír Boudník**

A právě možná proto charakter města neurčují jen budovy či lidé, kteří v nich žijí, ale čím dál častěji můžeme nacházet otisky lidí, kteří jen procházejí. Ať už je to nálepkou, plastikou, tagem, fotografií, anebo pouhým, ale přitom silným komentářem na zdi. Město lze vnímat různými pohledy. Nejsilnějšími zásahy se Česká republika dočkala v devadesátých letech 20. století, kdy se začaly masivně objevovat reklamy a fotografie ve veřejném prostoru, což zapříčinilo efekt reklamních kampaní na vývěsných cedulích a billboardech. Street art proto přistupoval k lidem s větším citem a snažil se vytrhnout kolemjdoucí z každodenního stereotypu reklamních ploch tím, že svou tvorbou se snažil podnítit lidi k zamyšlení.

Epos, Billboard

4.1. NÁPIS JAKO ABSURDITA, VTIPNOST NEBO SKUTEČNOST?

„Myslim si že by měl umělec psát a dělat tak, aby byla jeho práce komunikativní a ideální pro lidi a město. Protože pak bude vše ideální pro jeho práci“. **Point**

Absurdita? Zajímavým druhem street artu a komunikace zastupuje „poezie psaného slova v ulicích“. Jsou to většinou krátké poetické básně na různých místech (např. patníku u silnic) a čtenáře se snaží vnést do pocitu města. Na stěnách můžeme najít básně slavných světových autorů, ale také vlastní verše street artových tvůrců. Příkladem můžeme zmínit pražskou skupinu **PATHETISTS**, která je zajímavá tím, že vybírá specifická místa k umístění básně tak, aby její obsah komunikoval s prostředím města či krajiny. Jsou to například uličky obrostlé břečťanem či opryskané nemocniční stěny, které poslouží jako příhodné scény ke Skácelovým nebo Seifertovým básním. Podobným stylem také pracuje Brněnský tvůrce **TIMO**, který své texty a básně umisťuje do prostředí panelákových čtvrtí Nového Liskovce a Bohunic. Vetšinou si hraje se svým jménem, reklamními logy a texty básní. Tím dodává světlo zašedlým čtvrtím Brna a zároveň provokuje systém nynější doby. Město pro člověka dnes představuje jakousi moderní přírodu.

TIMO, Brno

TIMO, Brno

Legová zastávka Střížkov, Praha 2010

PATHETISTS

Vtipnost? Asi každý z nás měl možnost vidět v televizi reklamu, kde mladý „týpek" sedí ve své barevné, legové budce a navádí k tomu, že každý z nás má možnost pozměnit město k obrazu svému. Už to, že je street artové umění takhle zkomercionalizované a konzumní veřejnosti netuší, že je jim takhle podsouváno, přičemž když kolem nějaké tvorby jdou, tak většinou hází vše do jednoho pytle s vandalstvím, je v podstatě dost vtipné samo o sobě. Nebo se stačí pousmát jen nad hravostí, tudíž vtipností tohoto projektu, který je umístěn na hlavní ulici mezi pražským Prosekem a Střížkovem.

Skutečnost? Na rozdíl od reklamy, kdy divák nemusí aktivně zapojovat svou imaginaci, se street artové tvorby pokoušejí o sdělení, při kterých se člověk může začít zamýšlet a tím jim dodat existenční smysl. Například sdělení pouličního umělce na zástavce Vltavská v Praze: „Představ si něco, co neexistuje".

Moderní město má svůj zaběhlý rytmus, své tempo a lidé se umějí a musí přizpůsobit, proto je život a komunikace ve městě, pro street art zdrojem a námětem k tvorbě. Vtipná absurdita se může stát skutečností. Skutečná absurdita se může stát vtipností. Nebo vtipná skutečnost se může stát absurditou. Tak ho nechme plout, ať se můžeme těšit co nového nám město a tvůrci v něm zase přichystají.

5. STREET ART = VANDALISMUS?

„Vandalismus je podle Nového akademického slovníku cizích slov surové, barbarské, vandalské ničení. Umělecké dílo zase, také dle definice, nemůže být vandalismem. A tak dochází ke konfliktu v posuzování, co je co. Uvidíme, jak si s tím budoucnost poradí. **Dušan Brozman**, historik a teoretik umění

Vandalismus jako zločin nebo jako umění?

Myslím si, že pro každého rozumě myslícího člověka, je odpověď na tuto velice diskutovatelnou otázku zcela jasná. Je zločin i umění. Rozdíl je akorát v místech, dílech (pokud je tak můžeme nazývat) a lidech, které je vytvářejí. Bohužel je více sprejerů, kteří svými nápady ničí veřejné objekty a historické památky, jen pro svůj pocit uspokojení, postavení v gangu a hlavně zažití adrenalinu. Většinou jsou jejich tvorby jen podpisy a symbolické výjevy bez podtextů. A proto odrazují veřejnost od náhledu na tento styl jako na druh umění. S tímto názorem souhlasí i lidé zabývající se graffity už více let. Pro ně to není už jen pouhá adrenalinová jízda, kterou si za svých mladých let také jistě prošli, ale dnes je to pro ně životní styl a umění.

Bez názvu, Praha

Dospěli, a proto svého ducha tvořivosti realizují na veřejných plochách k tomu určených, tzv. legálech. Graffity byly uznány 1. 7. 2001 jako zločin a byl vydán paragraf 257/b, v praxi hodnocen jako trestní čin bez ohledu na vyšší škody, s možností odnětí svobody až na osm let, což platí dodnes, oproti vylepování plakátů a nálepek, které spadají do kategorie černý výlep a je řešen jen blokovou pokutou.

ZTOHOVEN, Atomový výbuch

Podobný vandalismus můžeme vidět i v street artu, i když není tak rozeznatelný. Je spíše psychologického rázu, např. tak, že je člověku podsunuta fikce a tím může vyvolat znepokojující reakce lidí, kteří uvěří, že je to realita. Tím naznačuji konkrétní akci **ZTOHOVEN**, kdy se nabourali do vysílání veřejnoprávní televize a způsobili paniku veřejnosti fingovaným výbuchem atomové bomby. Své sdělení tento počin rozhodně má, jen chci podotknout, že i street art má své zločiny. Vniknutí do vysílání je totiž nelegální. Rozhodně zločiny graffitů a street artu nelze porovnávat. Poničení historických pamá-

tek má nechvalné 1.místo. Podívejme se na vandalismus jako na druh umění. Druh umění 21. století, kdy mladý člověk bombardován různými informacemi má potřebu se nějak ozvat, či říci svůj názor. Berme na vědomí, že ví co je vandalismus (že je špatné ničit sprejem historické památky). Co poté uděláte, když se potřebujete slušně projevit, či veřejně něco sdělit? Buď půjdete na místo, kde se schází mnoho lidí a tam pronesete svůj projev nebo performaci popř. si doma připravíte nálepku, malou šablonu, slova či verše, které pak vylepíte. Záleží vždy na jedinci, jakou cestu si vybere. Buď půjde cestou vandalismu, přičemž zmaluje vše co vidí a na co přijde jen proto, aby namastil své ego, nebo se bude snažit jít cestou umění, která je samozřejmě mnohdy těžší a delší a vyžaduje mnoho odhodlání, ale těší ho poté výsledek. A také může těšit i publikum, které si toho sdělení všimnou, zamyslí se nad ním a snad se i něco nového dozví. Chceme přeci něco sdělit a ne něco ničit. Snaha je tu ve všech stylech pouličního umění, ať už je to hudba, projev nebo malá informace na malé nálepce v metru či na chodníku. Vše, ať je to umění, ekonomie, gastronomie, atd., je samozřejmě individuální a každý obor má své jedničkáře, ale i propadlíky. Lidé by se měli tyto rozdíly naučit rozpoznávat a neházet všechny do jednoho pytle. A v graffity a street artu to platí dvojnásob.

„ Vlastníci domů (majetku), pokud nejsou nějak zvlášť kulturně osvícení, budou zcela jistě jakékoli tyto projevy považovat za vandalství (docela pochopitelně a jistě právem). Těžko si například představit nasprejovaný Karlštejn či sochu od M. Brauna. Poslanecká auta by mi nevadila... Jiným budovám (průmyslovým atd.) by to mohlo v rámci graffity také docela slušet. A street art, ten se neptá na vkus a vhodnost, popřel by se.“ **Jiří David,** umělec a vedoucí intermediálního a konceptuálního ateliéru VŠUP Praha

Jiří David, Světelná instalace, Praha

6. TECHNIKY STREET ARTU A VYUŽITÍ FOTOGRAFIE

Nelze vytvořit seznam obsahující všechny techniky street artu, protože každý tvůrce si vytváří techniky po svém, používá to, co mu vyhovuje...A každý přichází s něčím novým.

Ale pro všechny tvůrce jsou pilířem základní techniky, které můžeme sestavit do šesti skupin:

- **Sticekrs (nálepky)**
- **Stencils (šablony)**
- **Posters (plakáty)**
- **Fotografie**
- **Instalace (objekt v prostoru)**
- **Performance**

Existují různé přístupy za jakých okolností jsou práce aplikovány do městských periferií. Někteří tvůrci preferují samotu, někteří zas práci v kolektivu. Individualita je ale samozřejmá pro každého. Český street artista **Remer** dává přednost samotě a vysvětluje to takto: „Lepím hodně sám. Jsem takový samotář...Rád si to vychutnávám a člověk je při lepení sám sebou. Vnímá víc to okolí, nemusí hlídat ostatní a jede si svojí akci na ulici. Má svou svobodu".

Většina autorů vyhledává materiály téměř kdekoliv, řídí se heslem „Pomoz si jak můžeš". Poslouží jim takřka vše, co najdou, od starých časopisů či fotografiích, tak po nefunkční lednice (např. instalace **Maskera** ve studiu Karolín–2009). Doposud jsem se nesetkal s žádnou odbornou publikací zabývající se zevrubně street artovými technikami, takže většina informací z této kapitoly pochází z mého vlastního pozorování nebo z rozhovorů se samotnými autory.

6.1. STICKERS (NÁLEPKY)

Stickers jsou převážně o obrazech různých velikostí než o písmu. Zobrazující tématika je různorodá, objevují se jak lidské postavy, tváře, charaktery, komiksové či filmové postavy, tak i zvířata, či parodované loga firem a mnoho dalších. Náročnost výroby se pohybuje od maximální jednoduchosti (stáhnutím obrázku z internetu či fotografie) po náročnější výtvory vlastních návrhů, které jsou poté převedeny do elektronické podoby. Často tvůrci vytváří koláž, kdy pozmění již existující předlohu dokreslením nebo zkombinuje více obrazů v jeden, čímž spojí více témat dohromady. Výsledek bývá převážně vtipným sdělením. Hotový návrh je vytištěn na samolepící papír, který musí být voděodolný. Díky časové nenáročnosti jsou stickers vylepovány na téměř cokoliv, nejčastěji na zadní strany značek, na skleněné výlohy či odpadkové koše.

V českém prostředí je příhodným příkladem těchto stickers projekt ostravské umělkyně **Efox**, pod názvem Pandalizace, který proběhl v dubnu 2008. Šlo o poněkud invazní reakci na turné kontroverzního zpěváka Daniela Landy. Stickers měly podobu známky na dopisy s portrétem Daniela Landy a protektorátní vlajkou v pozadí. Efox vytiskla (a také poskytla ke stažení) samolepky, na kterých z Landy vytvořila pandu nebo ho jinak zesměšňovala. Je pravdou, že tento způ-

Efox, Pandalizace, Ostrava 2008

sob projevu může působit dětinsky, ale i takové chování street art umožňuje.

6.2. STENCILS (ŠABLONY)

Stencils jsou dalším velmi oblíbeným street artovým médiem. Jejich výroba je poněkud složitější než u stickers, hlavně kvůli závěrečné fázi vyřezávání. Stejně jako u stickers se můžeme setkat s tématikou z každodenního života, např. lidské postavy a tváře, ale i předměty a zvířata. Zajímavým fenoménem jsou stříkané nápisy, celé věty či dokonce verše pomocí šablon. Těmi proslul již zmíněný brněnský umělec **Timo** nebo v pražském prostředí skupina Pathetists svou tzv. Poesií pro chodící. Autoři si opět navrhnou téma, které buď přenesou přímo na papír nebo do různých počítačových programů, jako je např. Adobe Illustrator nebo Adobe Photoshop. Poté následuje fáze vyřezávání, kterou lze uskutečnit buď ruční cestou nebo pomocí tzv. vyřezávacích plotterů, což jsou speciální stroje pro profesionální práci, využívané hlavně v reklamních a grafických studiích.

Polar, Ostrava 2006

Epos, Praha 2007

6.3. POSTERS (PLAKÁTY)

Tohle označení se ujalo kvůli způsobu vylepovaní, ale kvůli tomu nemusí mít podobu klasického plakátu, na které jsme všichni zvyklí. Můžou mít různé podoby formátů a tvarů. Vznik těchto plakátů je velmi podobný předchozím technikám. Při tvorbě těchto posterů neboli plakátů, je vždy základem návrh, který si tvůrce vytiskne či nastříká na papír. U téhle techniky je vždy lepší používat měkčí gramáž papíru (např.balicí papír) a je vhodné zvolit laserový nebo voděodolný tisk, kvůli životnosti díla, který je poté nalepován v městských ulicích. Tyhle postery se převážně lepí, tím proto je důležitý výběr lepidla, který by měl mít vhodnou hustotu, aby udržel i papír s větší gramáží. Používají se jak klasické lepidla (např. herkules), tak i klovatina, mazací vosky či sekundové lepidla. Tématika posteru je velmi podobná jako u stencilu či stickeru, což znamená, že je využívano charakteru postav (různé portréty politiků, diktátorů či celebrit) nebo celé výjevy a příběhy. Ale objevují se i podoby klasického plakátu. Dalším důležitým aspektem posteru je jeho umístění, které závisí na podkladovém materiálu, neboť ne na vše lepidlo přilne. Tudíž nejideálnější místa pro lepení posteru jsou plakátovací plochy, které jsou pro to určené a jsou dobře viditelné pro kolemjdoucí. Dále to jsou plechové vrata a brány, mosty a podjezdy, cihlové zdi. Velmi vtipné je podle mě vylepování posterů na silnice ulic, čímž svoje sdělení vpálíte divákovi přímo do očí. Jeden z tvůrců, kteří se prezentují touto technikou, je český umělec **Pasta** a jeho posters (plakáty), které vytvořil v rámci **festivalu NAMES** roku 2008 s názvem Make a Folouride smile and take a picture white me!.

Pasta, Make a Folouride..., NAMES 2008

6.4. FOTOGRAFIE

Ačkoliv byste tuto techniku v ulicích čekali nejméně, opak je pravdou. Fotografie byla, je a zřejmě i bude pro tvůrce jedním z nejpřirozenějších médií. Street artoví umělci pracují s pomocí fotografie už dost dlouho. Používá se čím dál více jako prvotní podklad pro techniky, o kterých jsem se nyní zmiňoval– stikers (nálepky), stencils (šablony) nebo při tvorbě posters (plakátu). Tématika je velmi různorodá, od využití fotografie k vytvoření např. šablon, až k hledání tématu a vyjádření se pouze fotografií. Tvůrce se již nespecializuje na využívání jediného média, jediného výrazového prostředku, ale pracuje hned s několika médii najednou, což často vede ke kritice ze stran zastánců klasické fotografie. Chtěl bych poukázat na jednu vydařenou fotografickou akci, kterou bych určitě zařadil do téhle sekce, i když se jedná o filmový dokument.

Hlavní roli v něm hrají totiž právě fotografie, které byly nalezeny v jednom starém kufru. Jedna se o dokument Ztracená dovolená. Dokumentaristka **Lucie Králová** se společně se svým týmem rozhodla zjistit, zda lze v dnešním propojeném světě někoho vypátrat jen podle jeho ztracených fotografií. Po výstavě těchto snímků v pražské galerii Mánes následují návštěvy pražských asiatů, synologů, kriminalistů, kartářek, inzeráty v německém tisku a dlouhá cesta do míst, kde se neznámí asiaté fotografovali. Napínavá dokumentární detektivka Lucie Králové nenabízí pouhý záznam dobrodružného pátrání, ale klade také otázky, jaká je výpovědní hodnota fotografií.

„Český cestovatel Laďa objevil ve Švédsku kufr, v němž byly nalezeny pouze negativy. Z těch poté vzniklo 756 fotografií neznámých turistů z Asie. Fotografie ožívá a vrací se na místo svého vzniku". **Lucie Králová**

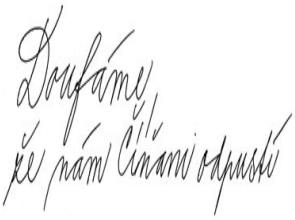

Nalezené fotografie k filmu Ztracená dovolená

Jako další představitelku bych chtěl zařadit umělkyni, která pracuje jak s digitální formou fotografie, tak také s malbou či instalací. Je to **Štepánka Šimlová**. Už v devadesátých letech 20.století autorka využívala možnosti manipulace s digitálním obrazem. A tuto manipulaci Šimlová využila ke zpochybnění perspektivního prostoru, což můžeme vidět v cyklu Krajina (1999), který je složen z jednotlivých míst prolnutých do jednoho plátna. Autorka pracuje s prostorem, ve kterém žije, či ve kterém se zrovna pohybuje (např. Tokio– 2000 či Iam terribly sorry – 2002).

V roce 2000 vytořila Štepánka Šimlová cyklus **Public Pictures**, kdy pracovala se šablonou vytvořenou z fotografie, tu pak nastříkala na černé a stříbrné fólie a poté je nainstalovala do veřejných prostranství. A tak vznikly zajímavě převedené fotografické portréty, například papeže, do formy street artového stencilu.

Štěpánka Šimlová, Public Pictures, 2000

6.5. INSTALACE

Instalace ve street artu jsou jedním z nejrůznorodnějších odvětví, jelikož podoba, velikost a umístění nejsou nijak omezené. Proto záleží jen na kreativitě a fantazii tvůrce. Je využíváno různých materiálů a míst v městských částí, které přímo vybízejí k instalaci. Může se jednat o světelné instalace, papírové objekty či objekty fungující na různých elementech, jako je např. vzduch.Jako příklad mohu uvést práci českého street artisty **Epose**, který vytvořil objekt z látky (popř. igelitu), napojené na průduchy metra, které se v určitou dobu díky kumulaci vzduchu nafoukly a ohromily kolemjdoucí. Epos v tomhle projektu kladl důraz na monumentalitu objektu a využití vzduchových šachet metra. Eposova práce vznikla při **NAMES** v Praze roku 2008. Další instalací, kterou musím rozhodně zmínit, je odsuzovaná, ale podle mě vyjímečně dobrá Entropa **Davida Černého**. Zmedializovaná Entropa byla vytvořena při předsednictví v Radě Evropy v roce 2009 a snažila se ukázat celek Evropy. Entropa byla metaforou i oslavou této různorodosti, byla to vlastně vytvořená stavebnice politických, ekonomických a kulturních vazeb, se kterou si hrajeme my a předávat ji budeme i našim dětem.

David Černý, Entropa, 2009

Jan Kaláb (Point), Instalace

Epos, Instalace v ulicích Prahy

6.6. PERFORMENC

Je v současné době nejvýraznější prostředek akčního umění navazující na happeningy a jiné aktivity, je hraniční formou výtvarného umění, zaměřená přímo na tvůrčí čin ve skutečném čase a přirozeném prostředí. Intermediální projev může spojovat postupy tradiční– divadelní, taneční, hudební, literární, výtvarné i architektonické, ale i média nová, jako je komunikační technologie, video, počítače, projekce. Hlavní je vztah akce + prostředí. Tak se můžeme setkat s lidmi na ulici, na poli, v tramvaji, na náměstí, atd., kteří nám chtějí něco sdělit, šokovat, zaujmout. Ať už tancem, hudbou, divadlem nebo jen stojící namaskovanou postavou. Vedle skupiny **ZTOHOVEN** je u nás známá pražská skupina **Rafani**. Členové Marek Meduna, Petr Motejzik, Luděk Rathouský, Jiří Franta a Marek Matějka museli odhalit své totožnosti poté, co byli nominováni na Cenu Jindřicha Chalupeckého, do té doby své jména drželi v tajnosti, jako většina street artových umělců. Rafani opouští staré formy a jsou radikální. Pracují s ironií a fikcí. Většina členů jsou absolventi Akademie výtvarného umění a právě v její galerii vymalovali v roce 2000 svůj autoportrét. V roce 2001 vystavovali v Mánesu, na které prezentovali 514 betonem zalitých potkanů. V roce 2003 vstoupili Rafani do KSČM, kde působili a monitorovali dění této politické strany po dobu jednoho roku. Nové talenty, o kterých možná ještě v budoucnu uslyšíme, má pod svým dohledem Fakulta výtvarného umění v Brně (FaVu), v oboru Performace pod vedením profesora **Tomáše Rullera**. Jako například studentka **Aneta Jochimová**, student **Jan Smutný**, kteří společně vytvářejí mnoho zajímavých projektů, kde propojují média, pohyb, slovo, hudbu a mnoho dalších aspektů spojené s uměním performace. Další mladé tvůrce performace vychovávájí i v našem hlavním městě na Divadelní akademii múzických umění v oboru alternativního divadla (DAMU) či na taneční konzervatoři Duncan Centre – pohybové taneční divadlo. Například studentka **Veronika Miklová** vytvořila projekt o tom, jak jsou lidé jen ve shonu a chovají se tak jak mají, i přesto, že by měli chuť si poposkočit, zakřičet si, zazpívat si, zatancovat, sednout si na ulici, když se jim zachce. Tohle vše praktikovala v metru, na náměstí, na tramvajové zastávce a skrytou kamerou sledovala reakce lidí, které byly většinou opovrhlivé. Poté sestříhaný krátký dokument promítla na projekci k taneční interpretaci s názorem na tuto upjatost a jistou deformaci veřejnosti k těmto přirozeným radostem i strastem.

Rafani, Autoportrét 2000

A. Jochimová, J. Smutný, Performace ulice 2008

7. OSOBNOSTI STREET ARTU V ČESKÉ REPUBLICE

Zmínil jsem během této práce už mnoho osobností a skupin českého street artu, které považuji na české scéně za zajímavé. V této kapitole bych se chtěl důkladněji zaměřit alespoň na skupinu interpretů. Na dva mladé výtvarníky, kteří využívají ke své tvorbě a činnosti malbu, hudbu, design. A na čtyři fotografy, kteří ke své tvorbě využívají fotografii převážně ke komunikaci v pouličním umění.

7.1. JAKUB MATUŠKA ALIAS MASKER (PRAHA)

Jakub Matuška (Masker), NAMES 2008

Jakub Matuška, neboli **Masker**, patří mezi tvůrce, o kterých je u nás nejvíce diskutováno, jak na scéně graffity, tak v posledních letech i scéně street artové. Jakub Matuška žije v Praze a vystudoval Akademii výtvarného umění v Praze obor Malba pod vedením **Vladimíra Skrepla**. Vytváří díla po celém světě, ať už je to v Praze...či po ulicích New Yorku. Jeho práce nespočívá jen v pouličním umění, rád také realizuje své věci v ateliéru, které jsou zaměřené hlavně na postavu a anatomii těla v prostoru. V tomto je jeho práce trochu rozdílná od typických tvůrců street artu. Jednou mi sdělil: „Na zdi se tolik nezabývám detaily a používám trochu jednodušší nebo zjednodušenější druh kresby. V obrazech zase naopak pracuji trochu víc s barvou a používám více prvků, jak na samotných figurách, tak teď později i v prostředí.“ **Jakub Matuška (Masker)**. Obojí má pro Maskera své, ale myslím si, že s jeho nasazením pro street artovou tvorbu, jsou to pořád zdi, které jsou na prvním místě oproti obrazům visící v galeriích. Maskerova tvorba ve street art scéně má své typické znaky, které bych vám chtěl alespoň částečně objasnit. Maluje jak na stěny, tak na plátna v podstatě podobně, rozdíl je vlastně jen ve formátu. Zeď mu nabízí větší prostor a volnost, věnuje se tam více celku a sdělení, oproti detailnímu propracování na plátně. Podle Maskera přispívá ke kvalitě malby na stěny to, že se snaží pracovat rychle, takže dílo si udržuje živost a dynamiku. Ale jak už jsem jednou zmínil, to, co funguje na zdi, nemusí a nefunguje na obrazech. Maskerova tvorba je stylizovaná do komiksu, vytváří jakoby komiksová políčka se zdeformovanými postavičkami, hodně pracuje i s textem a při svých instalacích také s hudbou. To vše dohromady

Jakub Matuška (Masker), Karlín 2009

spoluutváří jeho specifický styl. Maskerovu tvorbu můžeme vidět dnes už skoro všude, ať už jsou to části Prahy (např. zastávka metra Vltavská) nebo Uherské Hradiště, kde vytvořil projekt při filmové škole s názvem – kino a diváci (2009). Tato práce byla asi doposud jeho největší zdí, kterou vytvořil, na výšku byla vysoká 6m a na délku kolem 20m. Svůj poslední projekt vytvořil v New Yorku, kde maloval a poté také vystavoval v metru. V roce 2008 byl hlavní českou hvězdou pražského street artového festivalu **NAMES**.

Jakub Matuška (Masker), Uherské Hradiště, 2008

7.2. PETRA HLAVATÁ ALIAS SASANCA (OSTRAVA)

Další výtvarnice se pohybuje na Ostravské scéně. Je jí **Sasanca**. Vystudovala výtvarnou školu a anglistiku na vysoké škole v Ostravě a v současné době vyučuje na základní mezinárodní škole v Ostravě. Její tvorba je rozličná od té, kterou vytváří **Masker**. V Sasančině tvorbě můžeme vycítit ženskou intimitu, mateřství a jemnost, což je rozdílné od Maskerovy tvorby, která je pochopitelně mužsky tvrdá. Sasanca si prošla ostravskou graffity scénou v devadesátých letech 20. století a během patnácti let se zaměřila na tvorbu spíše street artovou. Po narození syna Artura ji ovlivnilo její mateřství a začala vytvářet objekty ve stylu malých panenek. V současné době je na vrcholu street artové tvorby v Ostravě a tvoří neskutečné množství svých děl. Sasance se daří prodávat své plátna do soukromých sbírek a vlastnictví nebo vytváří již zmiňované panenky, které můžeme vidět po různých místech v Ostravě. Vytváří i fotografie, na kterých přidává ke svým projektům své objekty, což jsou panenky a různé malé příšerky ze Sasančnineho světa a poté toto barevné zátiší s niternou tématikou vyfotografuje za účelem své další tvorby.

Portrét Petry Hlavaté a syna Artura, Ostrava, 2009

„ Nevím, zda jsem více Sasanca nebo Petra. Raději jsem Sasancou, neboť jejím úkolem je ryze tvorba. Nicméně Petra ji krmí, aby neumřela hlady.“ **Sasanca**

Sasanca má ráda vše, z čeho se dá tvořit. Pracuje s tím, co najde doslova na zemi, ať už jsou to odpadky či různé odhozené předměty. Mohli bychom to nazvat takovým recykl art. Je to pro ní výzva, ráda věci posouvá z jejich primárních kontextů dál, nejraději zcela jinam a dává jim nové sdělení či tvar. Pracuje velmi s kontrastem, s významem tvaru a strukturou. Ale rozhodně v její tvorbě nechybí ani špetka poezie.

Petra Hlavatá (Sasanca), Panenky, 2008

Petra Hlavatá (Sasanca), Ryby, 2008

7.3. EVA MALÚŠOVÁ - FOTOGRAFKA

Eva Malúšová pochází ze Zlína, kde v současné době žije i tvoří. Vystudovala dvě střední školy, ta první byla v Luhačovicích obor Keramika a druhá byla střední uměleckoprůmyslová v Uherském Hradišti obor Užitá fotografie. Po ukončení středních škol byla přijata na Institut tvůrčí fotografie do Opavy, kde stále studuje. Její tvorba je zaměřená převážně na fotografování intimity. Reflexuje sama sebe a svůj soukromý život do fotografických souborů, které jsou orientované do forem deníků. Také bych chtěl podotknout, že její tvorba není jen o intimitě, ale že pracuje také s fotografií street artu, což ví asi jen málo lidí, a proto jí zde zařazuji a chtěl bych zmínit její cyklus **Místa**. Jde vlastně o obyčejnou myšlenku, kdy Eva zachycuje místa, které se během jejího života ve městě, ve kterém žije, ani trochu nezměnila. Jsou to různá zákoutí, areál Svitu (už tak dost charakteristické místo pro Zlín), zeď bývalého baťáku (koupaliště), dveře na fotbalový stadion nebo panelák „od naproti". Tyto jednotlivé fotky jsou vytržené z kontextu, tedy nemají sloužit k jakémukoliv popisu či identifikaci. Celý soubor je nafocený na prošlé, 12-ti snímkové filmy, naskenované, vytištěné na samolepky a poté nalepené na fotografované místo a zdokumentované. Eva chtěla v tomhle souboru poukázat na to, že její vzpomínky jsou stále živé a zdůraznila to tím, že vytvořila stikers (nálepky) a rozlepila k místům, které jsou pro ní tolik důležité či zajímavé.

Wojtek Sienkiewicz, Portrét Eva, 2009

„Některé nálepky jsou vylepené na zdi do teď, za to některé byly strženy už do hodiny." **Eva Malúšová**

Eva Malúšová, Místa, Zlín 2009

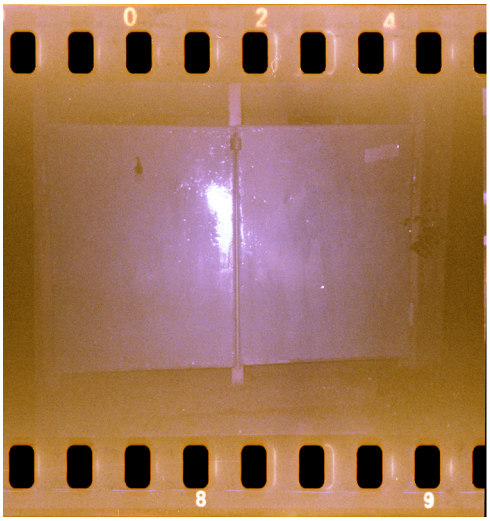

Eva Malúšová, Místa, Zlín 2009

Eva Malúšová, Místa, Zlín 2009

7.4. PETR WILLERT - FOTOGRAF

Petr Willert (1981) je pro mě rovněž zajímavou osobností z oboru fotografie. O Petrovi se už zmiňovalo v mnoha časopisech a lidé si ho vybírají do svých pracích. Petr je studentem Fakulty multimediálních komunikací University Tomaše Bati ve Zlíně a jeho tvorba se pohybuje pouze na jednom místě, v bytě jeho babičky v Uničově. Jako dokumetarista těží z tohoto prostředí, již několik let je mu inspirací prostředí bytu 2+1 a to ve většině školních úkolu ale i ve volné tvorbě. Ale toto vše víme. Já jsem si Petra vybral z důvodu, že mi nedávno vyprávěl o jeho dlouhodobém projektu, který ještě nezveřejnil, a na kterém pracuje od roku 2006. Jedná se o cyklus fotografií s názvem **Před domem**. Fotografie vznikají od roku 2006 a Petr se v nich snaží zachytit prostředí a jeho proměnu na poměrně malém prostoru před domem, v kterém žije, v Uničově. Svým způsobem je to pro něj reakce na Sudkovy pohledy z okna a na pohledy z okna bytu od Hankeho. Tito dva fotografové dokázali z jednoho místa vytvořit spoustu zajímavých snímků. Petr se snažil vytvořit jakési pokračování spojující putování a hledání při snímání městské krajiny a čekání na „jednom" místě, kterým je ulice a malý park před jeho domem. Tímto pohledem Petr mapuje jak svůj prostor, ve kterém žije, tak ale i město, kterým je obklopen. Využívá k tomu klasický fotoaparát s černobílým materiálem, čímž tomu dodává Sudkovskou atmosféru.

Petr Willert, Před domem, 2006

Petr Willert, Před domem, 2006

Petr Willert, Před domem, 2006

Petr Willert, Před domem, 2006

7.5. KATEŘINA DRŽKOVÁ - FOTOGRAFKA

Kateřina Držková (1978) je významnou fotografkou v České republice. Účastní se mnohá výstav, jak v Česku, tak i v zahraničí. Její práce je mnohotvárná a já si od Kateřiny vybral fotografický soubor z roku 2006 pod názvem **Viewpoints**. Fotografie jsou vytvářeny do diptychu a jsou digitálně upravené. Tématikou se stala architektura a prostředí, v kterém se nachází. Viewpoints nám ukazuje perspektivu, jež nám „realisticky" znázorňuje určitý segment světa, která vždy svět jako celek zkresluje. Držková zviditelňuje slepou skvrnu fotografie Photoshopem. Poukazuje tak zároveň na vztahy mezi těmito médii, architekturou a člověkem.

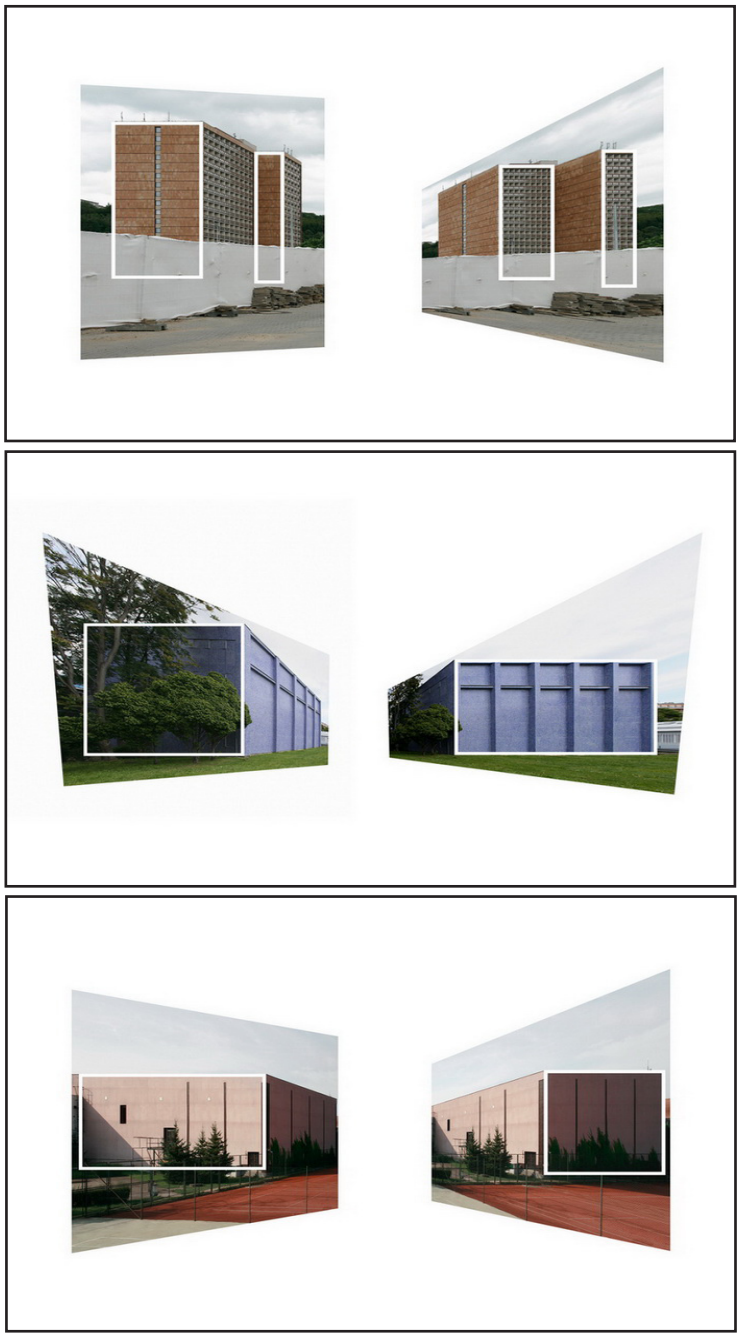

Kateřina Držková, Viewpoints, 2006

7.6. VIKTOR SZEMZÖ - FOTOGRAF

Je jeden z dalších fotografů, kteří pracují na svých projektech, kde ulice a město mají prvotní informaci a sdělení lepší budoucnosti. Což v cyklu Petržalka, která byla Viktorovou bakalářskou prací na Institutu tvůrčí fotografie (2004 – 2005), určite můžeme naleznout. Fotografický soubor Petržalka je výpovědí o sídlišti, které je dle autora bez života a lidé se v něm střetávají pouze na cestě do práce či z práce, případně při venčení psů. Je to místo, které nemá spontánní život ulice a obyvatelé zde tráví, co nejméně času. Szemzö se proto rozhodl ve svém cyklu alespoň dopomoci fotografickou montáží změnit bezútěšný stav a Petržalku zalidnit. Výjevy z Petržalky tak vypadají jako by byly plné lidí, dětí, psů a člověk má pocit, že to na Petržalce skutečně žije. Napadá mě, že tak nějak si to představovali i soudruzi-urbanisté při plánování tohoto sídliště. Myslím si, že je to zajímavá práce, a že by stálo za to ji třeba v podobě plakátu vylepit na místech, kde byly fotografie pořízené. Sídlistě jsou specifické „světy", které má téměř každé město a jsou domovem pro obrovské množství lidí. I přes změnu režimu a životního stylu, jsou neměnnými šedivými bloky panelů a zpestřují je nanejvýš billboardy či jiné reklamy.

Viktor Szemzö, Petržalka (2004-2005)

Viktor Szemzö, Petržalka (2004-2005)

Viktor Szemzö, Petržalka (2004-2005)

8. PROSTORY K VYSTAVOVÁNÍ STREET ARTU

V této kapitole, se budeme zabývat formou vystavování, galeriemi a festivaly, které se u nás uskutečňují.

MeetFactory, Praha

8.1. FORMY

Podoby k vystavování v okruhu street artu se meze nekladou. Street art si může „jednodušše řečeno" vystavovat a tvořit své projekty, kde se mu zlíbí. Samozřejmě by to nemělo být protizákonné, to bychom poté nemohli mluvit o druhu umění, jak už jsem se zmínil v kapitole street art = vandalismus. Mnoho lidí dnes ani netuší, že k tomuto druhu umění jsou přímo určené prostory neboli galerie. Ano, jsou a dokonce v Praze jich je několik. Je mnoho možností, jak se na ulici prezentovat, ať už je to výlepem plakátů, malbou na legální stěně či tancem přímo v ulicích. Dokonce za poslední čtyři roky se u nás objevují výstavy a sympozia v podobě street artových festivalů, kdy se do Prahy sjíždí různí významní street artoví tvůrci z celého světa, jako je např. **B. Downey**.

B. Downey, NAMES Festival, Praha 2008

8.2. GALERIE (MULTIKULTURNÍ PROSTORY)

Chtěl bych představit alespoň pár galerií, kde se člověk může setkat s tvorbou street artu. Tyto galerie fungují spíše jako multikulturní prostory. Převážně zde nalezneme různé ateliéry mladých umělců, ať už z oblasti videa, malby, hudby či performace. Tyto místa se čím dál více objevují i u nás a většinou jde o prostory starých továren, jako je například studio Karlín, Trafačka, Meet Factory. Tyto instituce fungují převážně neziskově, s pomocí sponzorů nebo je financují samotní umělci.

Trafačka– je typický příklad bývalého industriálního prostoru, který od roku 2007 slouží pro současné umění. Právě zde se můžeme setkat s ateliéry stálých a mladých tvůrců jako je **Jan Kaláb, Jakub Nepraš, Michal Cimala** či **Martin Káňa.** Dále tu jsou tzv. rezidenční ateliéry, kde se můžeme setkat s jmény jako je **Epos, Lindou Čihařovou, Zipprem** a **Maskerem**. Je zde i velkokapacitní ateliér, otevřený k různým projektům, ať už to jsou koncerty, divadelní představení, módní přehlídky a různé umělecké festivaly jako je např. **Names**. A v neposlední řadě je zde také oddělení výstavního prostoru galerie Trafačka. S přibývajícími a ubývajícími umělci se plášť trafačky pozvolna mění.

Industriální prostor Trafačka, Praha

Tvorba generace mladých umělců se nezapře. Graffity, street art a konceptuální umění ji zdobí dodnes. Mnozí, kteří zde začínali, vystavují dnes v uznávaných pražských galerií nebo se účastní různých přehlídek současného umění po celém světě. Trafačka se stala oblíbeným a kreativním prostorem, který je otevřen ke komunikaci a k diskuzi mezi českým a zahraničním pohledem na výtvarný svět. Tento industriální prostor je vlastně jedno velké plátno, kdy nátěry na zdech, se mění podle toho, co se v ní právě odehrává. Paradoxně leží Trafačka naproti O2 aréně, v níž se pořádají vesměs komerční akce, kdežto v Trafačce se provozuje ryze kultura alternativní. V roce 2008 se zde uskutečnil první mezinárodní festival Graffity a Steet art u nás s názvem NAMES. Trafačka měla roku 2008 vzít za své, jelikož na pozemku kde stojí, měla vyrůst další administrativní budova, ale díky krizi se tento projekt zatím pozastavil. V současné době budova Trafačky stojí a my věříme, že bude stát ještě dost dlouhou dobu a bude produkovat kvalitní současné umění, jelikož bychom přišli o mnoho naplňujících akcí a zážitků, které nám mladí tvůrci působící v Trafačce mohou poskytnout.

Industriální prostor Trafačka, Praha

Karlín studio – je velmi podobným továrním prostorem k **Trafačce** a můžeme ho také nalézt v Praze. Stejně jako v Trafačce se po rekonstrukci stal z tovární haly komplex uměleckých ateliérů a galerií. Je zde prostor pro 16 ateliérů, které jsou pronajaté pro vybrané umělce, jako je např. **Josef Bolf, Tomáš Lahoda, Milan Salák, Vladimír Skrepl, Dušan Záhoranský** nebo **Štěpánka Šimlová**.

Karlín studio, Praha

Galerie NoD – byla otevřena roku 2000 v rámci experimentálního multifunkčního prostoru Roxy / NoD. Propojením kavárny, sálem pro divadelní, hudební a výstavní činnosti, se k alternativnímu umění dostane širší veřejnost než v běžných továrních galeriích. Galerie NoD je oblíbeným a vyhledávaným prostorem mladé subkulturní generace, která má ráda nové věci a výzvy v umění. Zakladatelem galerie NoD byl umělec Kryštof Kintera, nynějším kurátorem je Jiří Machalický. Jednou z posledních výstav, kterou NoD uspořádal můžeme zmínit výstavu Absurdita? Groteska? Ironie? V tomto projektu jsme mohli shlédnout práce od již zmiňovaného Josefa Bolfa nebo Václava Stratila, Jiřího Černického a Kurta Gebauera. Kurátor Jiří Machalický do této výstavy vybral mladé, zajímavé osobnosti, kteří svou ironií v tvorbě reagují na společenský vývoj. Jasně nám ukazují, že je české umění stále živé a nese si dále svou grotesknost, absurditu i ironii.

Ateliér J. Bolfa, Karlín studio, Praha

MeetFactory – je mezinárodní centrum současného umění. Vytváří v Praze novou platformu uměleckého provozu. Snaží se zacelit nedostatek v oblasti současného umění a vzala si za základní cíl rozvíjet a provozovat umělecké centrum prolínajících se žánrů a tvůrčích skupin. V roce 2002 MeetFactory ničí v pražských Holešovicích povodně. Ale za 3 roky tato galerie opět shlédla světlo světa a to v jedinečném objektu na Smíchově, který jí ohromně svědčí. Chtěl bych představit alespoň jednu skupinovou výstavu s názvem Vedro. Výstava vypráví o letním městě jako o místě pro zakázané hry a svádění. Tímto projektem měli návštěvníci prožít dovolenou, kterou si užili a měla zůstat v jejich paměti jako léto 2010 v Praze. Můžeme zde vidět práci z nalezených fotografií, resp. Ready made od autorky Lucie Nimcové a Michala Moravčíka. Dále můžeme shlédnout videa a malířské plátna Ludmily Smejkalové nebo Lenky Vítkové.

8.3. FESTIVALY

Prague Biennale – V sekci galerií jsem zmiňoval studio Karlín a nyní se k němu vracím, jelikož se zde už čtvrtým rokem uskutečňuje velmi významná výstava pod názvem Prague Biennale. Je to jedna z největších akcí u nás, co se týče současného středoevropského umění. Svá díla zde představují více než dvě stovky nastupujících umělců z celého světa. Prague Biennale nabízí širokou škálu nových a zajímavých prací, ale i pracích starších od malby, přes fotografii, k performaci a umění instalace. Velmi zajímavou sekcí se na Biennale stává přehlídka fotografické tvorby (tzv. fotobiennale). A takto zaběhlé Prague Biennale, které bylo výhradou malby, instalace a performace, otvírá světu velmi zajímavé práce mladých tvůrců zabývajících se fotografickou tvorbou. Tato část se také nazývá Prague Biennale Photo a ukázala nám rozsáhlý přehled nové české a slovenské fotografické tvorby. Potvrdila tak, že fotografie má v těchto zemích svůj význam a sílu a právem patří na Prague Biennale. Jako za zajímavou tvorbu zmiňme alespoň práci **Barbory a Radima Žurkových** a jejich fotografický soubor, který jsme mohli vidět na Prague Biennale pod názvem The Replacement (Zástupní). Tato práce spočívá v originálu a klonu, jakožto celebrita a někdo jí podobný (tvůrci si vybrali jako „klony" jen děti) anebo se tu objevil vztah „originál versus klon"– matky a dcery. Myslím, že tato přehlídka středoevropského umění, je to nejzajímavější z výstav tohoto formátu, co můžeme v Praze shlédnout. Jsem ne-

Prague Biennale, Karlín studio, Praha

Práce Barbory a Radima Žurkových, Karlín studio, Praha

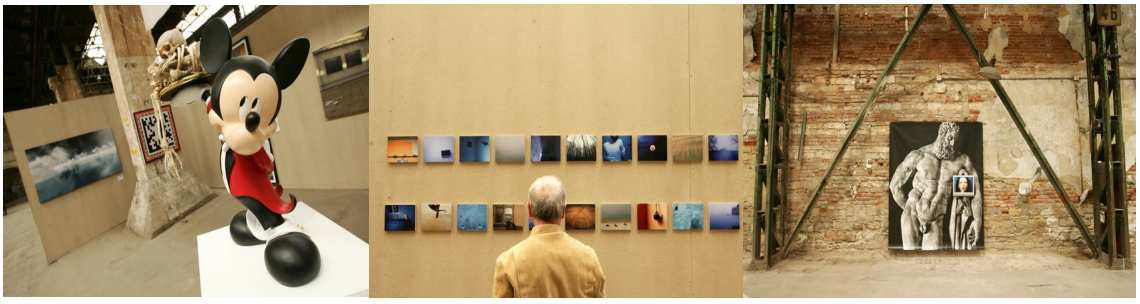

Prague Biennale, Praha

smírně rád, že mohu napsat, že česká a slovenská fotografie tam právem patří.

Street for Art – hlavní prostor tohoto festivalu se stal Blox dočasného centra umění – tato budova byla dočasnou ukázkou modulární architektury. Pro tento účel ho postavila firma Touax s.r.o., která se na projektu podílela a pro festival vyrobila speciální prosklený modul na pražském sídlišti jižního města. Hlavními kurátory tohoto festivalu byli lidé jako je **Adéla Svobodová, Jiří Thýn a Jan Haubelt** ze skupiny **Ládví**. Oslovili **Josefa Bolfa, Jana Mančušku, Jiřího Skálu** nebo **Pavla Sterce**, kteří v centru Blox vystavili svá díla. Ředitel festivalu **David Kašpar** řekl toto:„Festival by měl při svém třetím ročníku dokázat, že lze propojit špičkové současné umění a život lidí mimo centrum města. Blox dočasné centrum umění bude totiž během festivalu fungovat nejen jako kvalitní galerie pro milovníky umění z celé Prahy, ale i jako magnet pro další akce určené pro obyvatele Jižního města."

Street for art, Praha

U tohoto festivalu je hlavně zajímavá sekce moderní architektury mladých tvůrců, což je považováno jak u návštěvníků, tak i u pořadatelů, také za druh street artu. Představilo se zde studio Cube Space, které se zaměřilo na moderní design a architekturu 21. století. A svou mobilní galerii nazvala: Pozor, architektura v pohybu! Je to zajímavý způsob, který přitáhne lidi k současnému umění architekrury tím a tvůrci tím prokážou, že i v tomto odvětví umění, se lze inspirovat životem města.

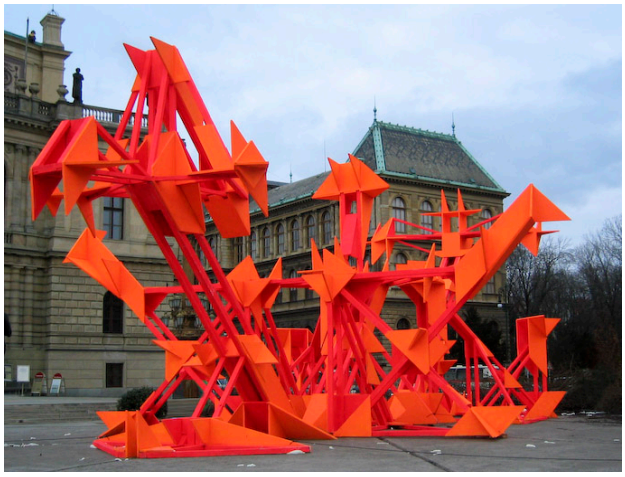
NAMES festival, Jan Kaláb (Point) , Praha 2008

NAMES festival – první festival street artu a graffity, umění, které je inspirováno městem a ulicí. Tento festival se podobá obdobným akcím, které se konají po celém světě. Do Prahy se sjelo kolem šedesáti umělců, kteří tvořili na legálních stěnách města. Hlavním centrem byl multikulturní prostor **Trafačka** ve Vysočanech a v okolí probíhaly doprovodné výstavy. Pro festival byl vytvořen katalog spolu s filmovým dokumentem o průběhu akce. Na festivalu tvůrci použili různé techniky graffity a street artu, jako jsou např. plošné nebo trojrozměrné malby. Velké pozitivum má tento festival v tom, že se zaměřuje i na osvětu tohoto umění lidem, kteří ho znají jen z maleb pod mostem. Byly totiž uskutečněny přednášky a diskuze, kterých se lidé se zájmem zúčastnili a které snad i přispěly k jejich kreativnímu pohledu na toto umění. Obyvatelé si tak mohli říci, že nálepky, trojrozměrné objekty a plakáty už nesouvisí pouze s dobrodružnou hrou a honičkou teenagerů, ale mohou dotvářet městské prostředí, že mohou být ironickou narážkou, politickým sdělením, ale i poetickými obrazy. Přejme tedy tomuto festivalu mnoho návštěvníků a především

návštěvníky takové, kteří jsou vůči tomuto umění skeptičtí, ať zde naleznou sdělení, zážitek a barvy, které jim street art nabízí. Tyto tři festivaly, které jsem alespoň částečně zmínil, nám chtějí ukázat, jak se současné umění tvaruje a vyvíjí, ať už je to pouličním malováním na **NAMES** festivalu či tvorbou moderní architektury 21. století při festivalu Street for art a nebo Prague Biennale, které nám představuje to nejlepší ze střední Evropy v různých typů umění jako je malba, instalace, video či pro mě velmi zajímavá a vysoce kvalitní fotografická prezentace mladých tvůrců na fotobiennale v Praze.

Pasta, Instalace v ulici, NAMES festival Praha 2008

Jan Kaláb (Point), NAMES festival Praha 2008

Epos, Objekt Epos, NAMES festival Praha

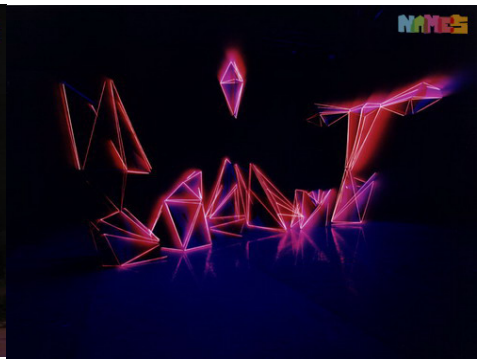

Jakub Matuška (Masker), Jan Kaláb (Point), instalace, NAMES festival Praha 2008

9. STREET ART JAKO INSPIRACE V MÓDĚ 21. STOLETÍ

Jako poslední část této práce jsem si vybral zastoupení street artu v módě, neboť se domnívám, že právě v tomto zastoupení můžeme nové znaky street artu vidět. Mladí tvůrci už nepracují jen s klasickou konfekcí, ale využívají všech inspiračních bodů, které vidí kolem sebe. Ještě před pár lety bychom to nazývali volnou tvorbou, ale dnes tomu mladí návrháři hrdě říkají street fashion. Módu vídáme v televizi, na bilboardech či reklamních plochách. Představím vám alespoň pár návrhářů a styl jejich tvorby.

Kolekce GAP, 2009

Street art jako inspirace v módě pro 21. století. „Móda je poslední místo na ulici, které se daří zasáhnout s opravdu velkou razancí." **Pasta**. Je tedy logické, že se postupem času tento druh umění proměnil i do světa módy. Byla to jen otázka času, kdy se tvůrci začali podílet na tvorbě pouliční módy. Tím se za street artistů stali aspoň z části i návrháři. Jedná se zatím většinou jen o limitované edice, které produkují samotní street art návrháři nebo spolupracují s různými značkami, ať už malými či velkými. Pro většinu společností je spolupráce s návrháři tohoto stylu výhodná. Jelikož originalita oslovuje mnoho mladých lidí a to je sen moderního marketingu. Ve světě se tento princip rozšiřuje čím dál více. Zmiňme alespoň pařížského street artistu Andreho. Ten spolupracoval s takovýma společnostmi jako je GAP, Elle, Leica či Quicksilver. Bohužel u nás je tato práce ještě považována za kontroverzní, ale doufejme, že tato kontroverznost brzy otupí, protože všechny špičkové značky začínají tento druh pomalu využívat. Street art a jeho estetika se dá ztvárnit i na doplňky, např. šperky, auta, sportovní vybavení nebo designové výrobky. Myslím si a hlavně doufám, že tento fenomén, o kterém se bavíme, tu nějakou dobu v módě zůstane a stane se (nebo se už i stal?) zajímavým a nenahraditelným prvkem pro módu 21. století.

Kolekce GAP, 2009

U nás můžeme tyto tendence vidět např. v kolekci OLO, kterou vytvořila **Oldřiška Křížová** společně s umělcem **Juliem Reichem**. Oldřiška Křížková je modelkou, módní návrhářkou, fotografkou, stylistkou a už delší dobu se pohybuje ve světě street artu. Nápad ke vzniku této kolekce přišel, jak sama řekla: „z pozorování a okouzlení života street artistů". Byla znechucena ze stereotypů grafických a počítačově manipulovaných návrhů, kterých je dnes všude mnoho. A tak se inspirovala volnou tvorbou ulice, jako je osobitý přístup k písmu, které v žádném fondu nenajdete nebo volností lidí, kteří tvoří sami pro sebe a za sebe a nepotřebují žádnou autoritu. A tak strávila mnoho času v této novodobé džungli (v ulicích), kde sbírala pro svou kolekci materiál. Svou kolekci vytvořila tak, že oblečení nakoupila převážně v tzv. sekáčích, které poté poupravila a Julius Reicher je dozdobil svým štětcem a sprejem. Tvůrci reagují na přemíru zboží, oděvů. Což je, jak už víme, pro street art typické – vyslovení vlastního názoru, který zasáhne do konzumu a jeho prostředí. Další zajímavou osobností české módy, která se nechá street artem inspirovat je Štěpánka Pivcová. V současné době pracuje jako designerka dámské kolekce streetwearové firmy Ragwear. Pravidelně se účastní českých i světových módních přehlídek jako je např. Bright ve Franfurktu či Bread&Butter v Barceloně. Inspiraci nachází při svých cestách po Evropě, ale je pro ni i velmi zajímavá móda Japonska a Číny, která se odráží v její tvorbě, a která je pro evropana odlišná a atraktivní. A tak vznikla street artová kolekce s názvem Dark Star.

Kolekce OLO

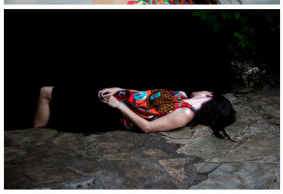

Kolekce OLO

Dark Star – je její autorská kolekce, kde vše teprve začíná, kde neexistují žádná pravidla a hlavně ne pravidla oblékání. Pracuje zde pouze své filozofie a přístupu. Tuto kolekci **Štěpánka Pivcová** poprvé prezentovala v roce 2008 na Designblok Fashion, což je pro mladé návrháře ta nejlepší prezentace u nás. Dark Star je kolekce plná barev, různého druhu materiálu, který byl v oděvu použit. Modely jsou vzdušné, volné a pestré, tak jako je ulice sama, jak později sama autorka podotkla.

DarkStar

Kolekce Štěpánky Pivcové, DarkStar

Mezi nejzajímavější modely rozhodně patřily černé šaty s rolákem až přes obličej, na kterém jsou našity růžové obrazce, připomínající nápisy či symboly na zdech. Pokud bude takových tvůrců v módě víc, ať už je to v České republice nebo ve světě, tak si troufám tvrdit, že se máme na co těšit.

10. ZÁVĚR

Téma své práce jsem si zvolil z jednoduchého důvodu, jsem mladý a zvídavý člověk, fotograf, který se v tomto druhu umění sám pohybuje. Jak už jsem uvedl, mnoho materiálů na toto téma není. A proto bylo toto téma pro mě výzvou. Práce byla zajímavější, mohl jsem se na něj podívat z více úhlů. Pojal jsem tuto práci i jako případný „manuál" pro lidi, kteří nálepky, plakáty, ad. denně potkávají hned po tom, co vyjdou ze dveří svých domů. Pro ty, kteří se nad nimi pousmějí, zamyslí nebo i pro ty, kteří na ně nadávají. Lidé, obyvatelé, jsou součástí ulic, stejně jako je součástí ulic i pouliční umění a tak by se o něm mohli a měli něco dovědět. Tuto práci a její osnovu jsem několikrát měnil, právě pro tu potřebu srozumitelnosti pro všechny lidi, ne jenom kurátorům a historikům umění. Doufám, že se mi to alespoň z části podařilo a chtěl bych z této práce vytvořit také takový malý produkt street artu. Vytisknout do malých formátů, nechat svázat a nechat na místech, kde by si jich lidé mohli všimnout a třeba je i zaujmout, jako například při čekání na autobus, při tankování benzínu či při venčení psa. Zkrátka na místech, kde já projdu a zanechám tam svůj názor v podobě této práce. Takže ji třeba i někde potkáte.

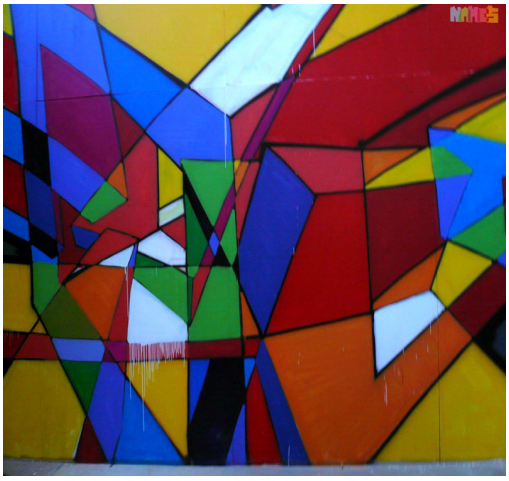

Jan Kaláb (Point), Praha

Jan Kaláb (Point), Praha

Jakub Matuška (Masker), Instalace, Praha

Jakub Matuška (Masker), Výlep Praha

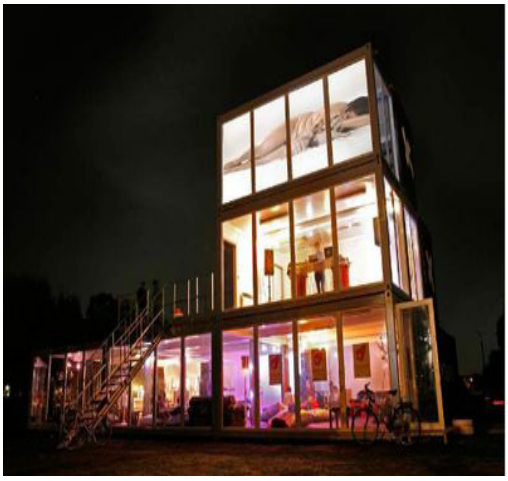

Street for art, Praha

Oldřiška Křížová, OLO kolekce

11. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

KNIHY

Pospiszyl, Tomáš. Street art Praha 2007. Praha: Arbor vitae, 2007. ISBN 978-80-86300-99-3.
Kaláb, Jan. Point shop. Praha: Kaláb Jan, 2008.
Katalog Biennále Brno 2010
Björn, Almqvist. Overgound 3. Praha: Document Förlag, 2008. ISBN 978-91-85-639-12-0.
MacNoughyon, Alex. London street art anthology. Praha: Prestel,2009. ISBN 978-3-7913- 4316-7
Cooper, Martha. Tag town. Praha: Document Förlag, 2008 ISBN 978-91-85-639-05-2.
Wolbergs, Benjamin. Urban Illustration Berlin. Praha: Gigoko Press,2008.
Kolossa, Aexandra. Haring. Praha: Slovart, 2006. ISBN 80-7209-762-8.
Elkins, James. Proč lidé pláčou před obrazy.Praha: Academia, 2007.ISBN 978-80-200-1509-9.
Kesner, Ladislav. Vizuální teorie.Praha: H+H, 2005.ISBN 80-7319-054-0.

INTERNET

http://www.desir-cz.org/desir/streetart/clanky/cityneedsyou.html
http://www.desir-cz.org/desir/streetart/clanky/rothandstreetart.html
http://www.desir-cz.org/desir/streetart/clanky/zivel_pasta.html
http://www.desir-cz.org/desir/streetart/clanky/rokpote.html
http://www.desir-cz.org/desir/streetart/clanky/subkultura.html
http://www.desir-cz.org/desir/streetart/clanky/konzumstrategie.html
http://www.desir-cz.org/desir/streetart/clanky/mf_zahadarozlustena.html
http://www.eldar.cz/streetart/index.php?kam=clanek...reflex...streetartu
http://www. eldar.cz/streetart/index.php?kam=clanek&clanek...reflex...
www.tyden.cz/.../dnesni-dvojite-zahajeni-v-hale-trafacka_137982.html
www.novinky.cz/.../147321-graffiti-a-street-art-jako-ziva-soucast-mesta.html
http://www. relax.lidovky.cz/chuligani-v-mode-street-art...i...-/moda.asp?...
www.czechoriginalfashion.cz/clanek/trafacka-ve-vysocanech
www.czechoriginalfashion.cz/clanek/street-art-fashion
www.phatbeatz.cz/names-vystava-trafacka-trafo-galerie
www.phatbeatz.cz/cest-praci-trafacka-factory
www.trafacka.net/
www.street-art.eu/
www.antifa.cz/content/freedom-writers-streetart-blog
www.relax.lidovky.cz/chuligani-v-mode-street-art...i...-/moda.asp?...
www.konoptikum.eu/articles/2009/08/streetart.php
www.super.cz/.../25583-street-art-aneb-jak-se-dela-poulicni-umeni.html
www.advojka.cz › archiv › 2007 › č. 50
www.a-punk.cz/?id=113-milovnikum-street-art
www.jizak.info/streetforart/
www.nekultura.cz/vytvarne-umeni.../street-art-praha.html
www.koule.cz/cs/.../vsichni-miluji-street-art-a-banksyho-490.shtml
www.kulturnipecka.cz/.../street-art-galerii-touha-po-slave-paradox-nebo-zdravy- vyvoj
http://www.rozhlas.cz/radiowave/pastapoint/_zprava/439822 vyhledáno 5.5. 2009
http://www.youtube.com/watch?v=N_IfpqtceLo&feature=player_embeddedjsem

ROZHOVORY

Rovhovor: M.K. s Jakubem Matuškou, Uherské Hradiště 2008
Rozhovor: M.K. s Janem Kalábem, Praha 2010
Rozhovor: M.K. s Pasta, Remrem, Mosd, Timo, Praha 2010
Rozhovor: M. K. s Eposem, Praha 2010
Rozhovor : M.K. s Petrou Hlavatou, Ostrava 2010
Rozhovory: M.K. s Evou Malúšovou, Ptrem Willertem, Zlín 2010

12. STREET ART/GRAFITTI VYSVĚTLIVKY

- **Writer** – člověk, který vytváří graffiti
- **Crew** – skupina writerů, která pracuje společně
- Toy – začátečník (mezi sprejery se tento výraz používá spíše jako vulgarismus)
- Can – plechovka spreje
- Cap – tryska na spreje
- Guru – učitel
- Fatcap – tryska s nejširší stopou (až 20 cm tlustá plná stopa)
- **Stencils** - šablonová technika
- **Stickers** - nálepky
- Skinnycap – tryska s nejužší stopou
- **Tag** – podpis writera, důraz na kompozici
- Piece – barevné graffiti, důraz na tvary písma a celkovou barevnou kompozici
- **Posters** - plakát
- Chrom – stříbrno-černé graffiti, důraz na tvar
- Trow-up – rychlé graffiti, důraz na jednoduchost
- Rooftop – piece/trow-up/chrom na střeše
- End to end – panely přes celý vagón
- Sketch – skica
- Panel – graffiti na vagonu vlaku
- **Performenc** - akce v ulicích (divadlo, tanec)
- Backjump (BJ) – namalování panelu za provozu soupravy
- Wholecar (WC) – graffiti přes celou plochu vagonu
- Wholetrain (WT) – graffiti přes celou soupravu
- Oneman barevný wholecar – barevné graffiti přes celou plochu vagonu vytvořené jedním writerem, obecně to můžeme pokládat za vrchol nelegální tvorby writera

MARTIN KAŠPAR © STREET ART V ČESKÉ REPUBLICE / STREET ART IN CZECH REPUBLIK

